

Privacy in public places Based on the right to taking photos

Fatemeh Abtahi*

Ph. D Student of Privat Law, university of judicial sciences and administrative services, Tehran, Iran.

Abootaleb Koosha

Assistant Professor, university of judicial sciences and administrative services, Tehran, Iran.

(Email: koosha1336@yahoo.com)

Mahdi Montazerqaem

Assistant Professor, university of judicial sciences and administrative services, Tehran, Iran.

(Email: montazer@ujsas.ac.ir)

Abbas Mirshekari

Assistant Professor, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran.

(Email: mirshekariabbas1@ut.ac.ir)

(Received: 2021/05/14, Accepted: 2021/10/19)

Abstract

The right to taking photos in public places is acceptable on the basis of freedom of expression and the tacit consent of the owners of the image. Accordingly, individuals can take photos freely in these places without obtaining permit. However, taking photos is allowed only if the privacy of individuals is protected. Because people can expect the normal and legitimate expectation of "remaining anonymous". People do not expect to be in the spotlight or have their actions recorded, even if they know they are in the public eye. People like to be ignored when they are in a public place. In addition, the image can be considered as an example of personal information. Basically, the collection of personal information requires consent. Therefore, privacy must be maintained in photography. The importance of this is that even if it is a news incident, it is still not possible to ignore privacy. With this interpretation, privacy is not limited to private places and people in the public environment also have privacy. The main criterion in having privacy will be a reasonable expectation of the person.

Keywords

The right to taking photos, privacy, anonymity, public interest.

---

* Corresponding Author; Email: mabtahi34@yahoo.com, Fax:02166497912

مطالعات حقوق تطبیقی

دوره ۱۳، شماره ۱

بهار و تابستان ۱۴۰۱

صفحات ۱ تا ۲۲ (علمی - پژوهشی)

حریم خصوصی در اماکن عمومی با تکیه بر حق تصویربرداری

فاطمه ابطی*

دانشجوی دکتری حقوق خصوصی دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری دادگستری، تهران، ایران.

ابوطالب کوشا

استادیار گروه حقوق خصوصی دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری دادگستری، تهران، ایران.

(Email: koosha1336@yahoo.com)

مهدی منتظر قائم

استادیار گروه حقوق اسلامی دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری دادگستری، تهران، ایران.

(Email: montazer@ujss.ac.ir)

عباس میرشکاری

استادیار گروه حقوق خصوصی و اسلامی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، تهران، ایران.

(Email: mirshekariabbas1@ut.ac.ir)

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۲۵، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۷/۲۷)

چکیده

حق تصویربرداری در اماکن عمومی بر مبنای آزادی بیان و رضایت ضمنی صاحبان تصویر قابل پذیرش است. بر این اساس، اشخاص می‌توانند آزادانه و بدون کسب مجوز اقدام به تصویربرداری در این اماکن نمایند. با این حال، جواز تصویربرداری منوط به رعایت شرایطی از جمله حفظ حریم خصوصی اشخاص است؛ چه اینکه اشخاص می‌توانند انتظار متعارف و مشروع مبنی بر «ناشناس ماندن» داشته باشند. در واقع، اشخاص حتی اگر بدانند که در معرض دید عموم هستند باز هم انتظار ندارند که در مرکز توجه باشند یا اقدامات آنها ثبت و ضبط شود، بلکه حتی می‌شود گفت متعارف این است که زمانی که اشخاص در مکان عمومی قرار می‌گیرند دوست دارند نادیده گرفته شوند. به علاوه تصویر می‌تواند به‌عنوان مصدافی از اطلاعات شخصی تلقی شود، علی‌القاعده نیز جمع‌آوری اطلاعات شخصی نیاز به رضایت دارد. برای همین حفظ حریم خصوصی در تصویربرداری لازم و ضروری است. اهمیت این امر تا آنجاست که حتی خبری بودن واقعه نیز نمی‌تواند مجوز نادیده گرفتن حق حریم خصوصی را فراهم آورد؛ با این تفسیر حریم خصوصی مختص مکان‌های اختصاصی نبوده، اشخاص در محیط‌های عمومی هم از حریم خصوصی برخوردارند. ملاک اصلی در برخورداری از حریم خصوصی، انتظار منطقی شخص خواهد بود.

واژگان کلیدی

حریم خصوصی، حق تصویربرداری، منفعت عمومی، ناشناس ماندن.

مقدمه

حق تصویر از جمله حقوق وابسته به شخصیت است که همه انسان‌ها از آن برخوردارند. بر اساس این حق، امکان تصویربرداری و استفاده از تصویر در حوزه اختیارات شخص قرار می‌گیرد (Peptan, 2014: 29). با وجود این، حق یادشده مطلق نبوده، موجب محدودیت‌هایی در امکان عمومی می‌شود. در توجیه این محدودیت می‌توان به رضایت ضمنی صاحبان تصویر اشاره کرد. شخصی که در مکان عمومی قرار می‌گیرد، باید این احتمال را در نظر داشته باشد همان‌گونه که ممکن است در معرض دید دیگران قرار بگیرد، ممکن است در معرض تصویربرداری دیگران نیز باشد. بنابراین، با وجود این احتمال، حضور شخص در حادثه‌ای که ویژگی عمومی دارد یا شرکت در فعالیت‌های عمومی، این فرض را ایجاد می‌کند که شخص رضایت به تصویربرداری داده است و نیازی به کسب رضایت صریح وی وجود ندارد (Manucom, 2012: 459; Hunt, 2012: 672).

لزوم تأمین منفعت عمومی به‌عنوان مبنایی دیگر برای توجیه جواز تصویربرداری در مکان عمومی قابل طرح است. اطلاع‌رسانی به مردم و افزایش آگاهی ایشان، حق و منفعت عمومی است که در تقابل با حق تصویر ارجحیت می‌یابد (Logeais & Schroeder, 1999: 527). علاوه بر این، می‌توان به مقوله پیشگیری از جرم نیز اشاره کرد. تصویربرداری و استفاده از دوربین‌های مداربسته از جمله ابزارهایی است که برای تأمین امنیت عمومی و شخصی از سوی حکومت و اشخاص به کار گرفته می‌شود (Mahmood Rajpoot & Jensen, 2015: 2). ضرورت این امر می‌تواند عاملی محدودکننده برای اطلاق حق تصویر باشد.

افزون بر همه اینها، حق آزادی بیان نیز می‌تواند مستمسکی برای جواز تصویربرداری در مکان عمومی باشد. آزادی بیان به این معناست که افراد در بیان دیدگاه‌ها و اندیشه‌های خود آزادند و در این راستا هر چیزی که بتوان به وسیله آن پیام و ایده‌ای را منتقل کرد، بیان تلقی شده، مشمول آزادی بیان می‌شود. برای همین، یک کار، یک رفتار و حتی یک واژه می‌تواند بیان شمرده شود. هدف از شناسایی این حق، گسترش توانایی‌های شخصی، فراهم کردن امکان مشارکت عموم در تصمیم‌گیری‌های مهم جامعه و در نهایت ایجاد یک جامعه باثبات و درعین حال پیشرو است (میرشکاری، ۱۳۹۹: ۲۲۴). با توجه به این مطلب، عکس‌برداری از فضای عمومی می‌تواند مقدمه لازم برای آزادی بیان شمرده شود، چراکه وسیله‌ای برای بیان و انتقال اندیشه‌ها و دیدگاه‌های تصویربردار است.

به این ترتیب، تصویربرداری در اماکن عمومی مجاز بوده، منوط به کسب رضایت صاحبان تصویر نیست، اما اطلاق این جواز می‌تواند موجبات نقض حقوق صاحبان تصویر را فراهم آورد. پذیرش بی‌قیدوبند حق تصویربرداری، با حقوق دیگران از جمله حق حریم خصوصی در تعارض است. لذا این ابهام مطرح می‌شود که حدود حق تصویربرداری تا کجاست؟ آیا حق حریم خصوصی

می‌تواند عاملی محدودکننده برای حق تصویربرداری در اماکن عمومی باشد؛ آنچه در ابتدا به‌نظر می‌رسد این است که پذیرش مطلق جواز حق تصویربرداری می‌تواند زمینه‌ساز تعرض به حریم خصوصی شود، بر این اساس، لازم است در برخی شرایط، تصویربرداری ممنوع شود. از آنجایی که پیش‌تر برخی موضوعات از جمله ارتباط حریم خصوصی و آزادی بیان (مقامی و عطاران، ۱۳۹۸: ۳۳۱-۳۱۱)، ارتباط حقوق مالکیت فکری و تصویر (اسدی، ۱۳۹۰: ۴۳ به بعد) و استفاده تجاری از تصویر (میرشکاری، ۱۳۹۸: ۵۴۲-۵۲۳) مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است، لذا تمرکز نوشتار حاضر بر چگونگی محدودیت حق تصویر در مکان عمومی و ضرورت حفظ حریم خصوصی اشخاص خواهد بود. در مقام تبیین بحث، ابتدا نگارندگان به بیان برخی از مفاهیم کلیدی پرداخته، سپس مبنای لزوم رعایت حق حریم خصوصی را مطرح کرده و پس از آن شرایطی را که امکان دخالت در حریم خصوصی وجود دارد، بررسی نموده‌اند. در این مسیر، با توجه به کاستی‌های حقوق ایران درباره این موضوع، تلاش می‌شود تا با رویکردی تطبیقی موضوع در نظام‌های حقوقی کامن‌لا و رومی-ژرمنی مطالعه و با نظام حقوقی ایران تطبیق داده شود.

۱. مفاهیم

موضوع پژوهش حاضر، تأثیر حق حریم خصوصی بر حق تصویربرداری در مکان عمومی است، لذا لازم است مفاهیم این واژگان تبیین شود؛ چراکه حق تصویر مورد توجه قانون‌گذار قرار نگرفته، حق حریم خصوصی نیز علی‌رغم اهمیت آن تعریف نشده و صرفاً بر ضرورت حفظ آن اکتفا شده است. اهمیت مکان عمومی نیز از آن جهت است که لزوم حفظ حریم خصوصی در بستر آن جریان پیدا می‌کند. به همین جهت، ابتدا مفهوم حق تصویر، سپس حریم خصوصی، و درنهایت مکان عمومی بررسی خواهد شد.

۱.۱. مفهوم حق تصویر

حق تصویر به این معناست که اشخاص نسبت به تصویر خود حق انحصاری دارند و می‌توانند با آزادی کامل راجع به آن تصمیم‌گیری نمایند (Peptan, 2014: 29). این حق در چهار مرحله قابل تصور است: نخست آنکه اشخاص حق دارند نسبت به تصویربرداری از خودشان اعلام نظر کنند، لذا تصویربرداری بدون اجازه از دیگران مجاز نیست. مرحله دوم این است که اشخاص می‌توانند راجع به نحوه و چگونگی تصویربرداری تصمیم‌گیری کنند، چراکه تصاویر در شرایط و حالات مختلف می‌تواند پیام‌های متفاوت یا حتی متعارضی به مخاطب القا کند. مرحله سوم مربوط به انتشار تصویر است، ممکن است فردی با اصل تصویربرداری موافق باشد اما تمایلی بر انتشار آن نداشته باشد؛ بر این اساس، اشخاص راجع به انتشار تصویر خویش آزادی کامل دارند. و سرانجام در مرحله چهارم،

استفاده تجاری از تصویر، در حوزه اختیارات شخص قرار دارد و به این ترتیب، اشخاص می‌توانند نسبت به بهره‌برداری تجاری از تصویر خویش، اعلام نظر کنند (میرشکاری، ۱۳۹۷: ۱۵۲).

حق تصویر ماهیت دوگانه دارد: از سویی به شخصیت انسان مرتبط است و همه انسان‌ها از آن برخوردارند (Reiter, 2001: 673) و از سوی دیگر، حائز ارزش مالی است، چنان‌که در بازار برای استفاده از تصویر، پول می‌پردازند (synodinou, 2014: 181-207).

با توجه به این ویژگی، حق تصویر از حق جلوت متمایز می‌شود. توضیح اینکه حق جلوت حقی است که امکان استفاده تجاری از نشانه‌های هویتی مانند صدا و تصویر را فراهم می‌آورد (میرشکاری، ۱۳۹۸: ۵۲۵) و شخص می‌تواند از ارزش تبلیغاتی تصویرش استفاده یا آن را به دیگری منتقل کند (قبولی درافشان و دیگران، ۱۳۹۷: ۱۳۵)؛ به این ترتیب، حق جلوت صرفاً جنبه مالی پیدا می‌کند و این درحالی است که حق تصویر از بُعد غیرمالی نیز برخوردار است و محدود به بهره‌برداری تجاری نیست. بر این اساس، صرف تصویربرداری و عدم استفاده تجاری از آن در دایره حق جلوت قرار نمی‌گیرد، اما می‌تواند نقض حق تصویر تلقی شود. علاوه بر اینکه مخاطب حق جلوت عموماً اشخاص مشهورند و نقض‌کنندگان آن نیز شرکت‌های تبلیغاتی و تجاری هستند، اما حق تصویر برای همه انسان‌ها صرف‌نظر از جنسیت و نژاد قابل تصور است که با تصویربرداری، انتشار یا استفاده از تصویر بدون کسب اجازه، نقض می‌شود.

در نظام حقوقی ایران تصویربرداری از دیگران مجاز محسوب می‌شود، اما در صورتی که با نقض حریم خصوصی انجام شده باشد، با توجه به اصل ۲۲ قانون اساسی^۱ ممنوعیت پیدا می‌کند (برای مطالعه بیشتر، ر.ک. میرشکاری، ۱۳۹۷: ۱۶۸ به بعد). پرسشی که در اینجا مطرح می‌شود، مفهوم حریم خصوصی است. چه معنایی از حریم خصوصی مورد توجه و تأیید قانون گذار است که می‌تواند مانعی برای تصویربرداری باشد؟ آیا حریم خصوصی مختص اماکن خصوصی است یا می‌توان آن را در اماکن عمومی هم تصور کرد؟ آیا مفهوم حریم خصوصی در همه فرهنگ‌ها و کشورها یکسان است؟ یا در هر منطقه‌ای مختصات ویژه خود را دارد.

۲.۱. مفهوم حریم خصوصی

حریم خصوصی در بسیاری از نظام‌های حقوقی و برخی از اسناد بین‌المللی^۲ پذیرفته شده است؛ با این حال، اجماعی بر مفهوم آن وجود ندارد. علاوه بر اینکه دادگاه‌ها نیز تمایلی به ارائه تعریف

۱. «حیثیت، جان، مال، حقوق، مسکن و شغل اشخاص از تعرض مصون است مگر در مواردی که قانون تجویز کند».
 ۲. از جمله این اسناد می‌توان به ماده ۱۲ اعلامیه جهانی حقوق بشر (سازمان ملل، ۱۹۴۸)، ماده ۱۷ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (سازمان ملل، ۱۹۶۶)، ماده ۸ کنوانسیون اروپایی حقوق بشر (شورای اروپا، ۱۹۵۰) و ماده ۷ منشور حقوق اساسی اتحادیه اروپا (۲۰۰۰) اشاره کرد.

ندارند (Knewstubb, 2007: 4)، تعاریف کلی و مبهم باعث شده است تا در هر پرونده‌ای با توجه به شرایط خاص موجود در آن، نسبت به مصادیق و مفهوم حریم خصوصی تصمیم‌گیری شود. با این حال، به نظر می‌رسد پذیرش مفهومی انعطاف‌پذیر از حریم خصوصی می‌تواند راهگشا باشد. در همین راستا «راهنمای ماده ۸ کنوانسیون حقوق بشر»^۱، حریم خصوصی را به‌عنوان اصطلاحی گسترده تعریف کرده و آن را شامل هر اطلاعاتی دانسته است که شخص منطقی انتظار دارد که بدون اجازه او منتشر نشود. مطابق این راهنما، جنبه‌های مختلف هویتی مانند جنسیت، تمایلات جنسی، نام، تصویر و نیز اطلاعات راجع به فرزند در دایره حریم خصوصی قرار می‌گیرد (European Court of Human Rights, 2020: 38).

برخی از حقوق‌دانان (Lukacs, 2016: 262) حریم خصوصی را به این معنا دانسته‌اند که شخص می‌تواند به‌طور مستقل راجع به تنها بودن، ارائه اطلاعات به دیگران یا پنهان کردن آن و به‌طور کلی کنترل اطلاعات مربوط به شخصیت خود تصمیم‌گیری کند. برخی دیگر (Hunt, 2012: 682 & 683) با ارائه معیار «انتظار معقول از حریم خصوصی» (The Reasonable Expectation of Privacy)، سعی در شناسایی حریم خصوصی داشته‌اند. در این معیار، شخص متعارف جامعه و انتظارات منطقی او محل توجه است. مطابق این ملاک، شناسایی حریم خصوصی مستلزم بررسی مسائل مختلفی از جمله ویژگی‌های شخص، ماهیت فعالیت‌هایی که شخص درگیر آن است، مکانی که دخالت در آن صورت گرفته است، ماهیت و هدف دخالت، رضایت یا عدم رضایت شخص، و ماهیت اطلاعات افشاشده در شناسایی شخص می‌باشد. این معیار به‌طور گسترده‌ای در دادگاه‌های انگلستان مورد پذیرش قرار گرفته است.

در نظام حقوقی ایران با توجه به مجموع قوانین کشور دو معیار قابل ارائه است: در معیار نخست، بیشتر به مفهوم مادی حریم خصوصی توجه می‌شود. در این مفهوم، خانه به‌عنوان مصداق اصلی حریم خصوصی معرفی می‌گردد (اصل ۲۲ قانون اساسی).

در معیاری دیگر، حریم خصوصی از چارچوب فضای مادی خارج شده، با ملاک اعتباری به آن توجه می‌شود. بر اساس این ملاک، حریم خصوصی صرفاً به مسکن اشخاص محدود نمی‌شود، بلکه حریم خصوصی هرجایی است که شخص به‌آسانی و بدون تجسس، از سوی دیگران قابل رؤیت نباشد. قانون «حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر» از همین معیار تبعیت کرده است. بر اساس این قانون، «اماکنی که بدون تجسس در معرض دید عموم قرار می‌گیرند ... مشمول حریم خصوصی نیست»^۲. بر این اساس، باید دید که آیا شخص در معرض دید دیگران قرار دارد یا خیر؟ با توجه به این معیار، ممکن است بالکن خانه شخص از آنجا که در

1. Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights; Updated on 30 April 2020.

در این مقاله با عنوان «راهنمای ماده ۸» بیان می‌شود.

۲. تبصره ماده ۵ قانون حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر.

معرض دید دیگران قرار دارد، جزء حریم خصوصی شمرده نشود. همچنین، خودروی شخص از آنجا که شخص یادشده در آن قابل رؤیت است، حریم خصوصی وی نیست. به هر روی در این معیار، بیش از آنکه بر شخصی که در حریم خصوصی قرار دارد، تأکید شود، بر اشخاص ناظر بر وی توجه می‌شود. این نکته، خود ایراد شمرده می‌شود، چراکه اگر درصدد حمایت از شخص هستیم، باید خود وی ملاک قرار داشته باشد.

در ضابطه دیگری، موضوع از زاویه دید شخصی که قرار است حریم خصوصی وی بررسی شود، دیده می‌شود. بر این اساس، باید دید که آیا شخص توقع و انتظار مشروعی برای اینکه دیگران وارد حریم وی نشوند، دارد یا خیر؟ مطابق بند «پ» ماده یک آیین‌نامه اجرایی قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات مصوب ۱۳۹۳ «قلمرویی از زندگی شخصی فرد که انتظار دارد دیگران بدون رضایت یا اعلام قبلی وی یا به حکم قانون یا مراجع قضایی آن را نقض نکنند...» حریم خصوصی تلقی می‌شود. در راستای همین ضابطه، ماده ۵ قانون «نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند» از ممنوعیت تهیه فیلم یا عکس از محل‌هایی که اختصاصی بانوان بوده و آنها فاقد پوشش مناسب هستند مانند حمام‌ها و استخرها و نیز تهیه مخفیانه فیلم یا عکس مبتذل از مراسم خانوادگی و اختصاصی دیگران سخن گفته است. بر این اساس، هرچند استخرها، سالن‌های ورزشی و آرایشگاه‌ها و محل‌هایی از این قبیل، اماکن عمومی هستند، ولی در زمان‌های خاصی ممکن است در عین حفظ ویژگی عمومیّت، به بانوان اختصاص داده شوند، لذا حفظ حریم خصوصی در آنها ضروری دانسته شده است.

به این ترتیب، می‌توان گفت ملاک تعیین حریم خصوصی، قابلیت مشاهده از سوی دیگران نبوده، بلکه انتظار منطقی فرد، تعیین‌کننده است.^۱ لذا ممکن است شخصی در مکان عمومی حضور یافته، ولی این انتظار منطقی را داشته باشد که مصون از تعرض دیگران بماند. با توجه به این تعریف، حریم خصوصی در شرایط یکسان نسبت به اشخاص مختلف، حکم یکسانی ندارد. ممکن است شخصی در شرایط خاصی انتظار حریم خصوصی را داشته، ولی دیگری در همان شرایط، چنین انتظاری نداشته باشد؛ به این ترتیب، مصداق و زمان خاص در تحقق یا عدم تحقق حریم خصوصی، تعیین‌کننده است. بدیهی است پس از تحقق حریم خصوصی در اصل حق، نسبیّت وجود ندارد و نسبت به همگان یکسان اعمال می‌شود. اما به چه مکانی، مکان عمومی گفته می‌شود؟ آیا ضابطه‌ای در تعیین مکان عمومی خصوص وجود دارد؟

۱.۳. مفهوم مکان عمومی

تا بدین جا مشخص شد که حریم خصوصی مختص مکان‌های اختصاصی نبوده (Véliz, 2018)

1. reasonable expectation of privacy.

1، اشخاص در محیط عمومی هم حریم خصوصی دارند و همان‌طور که برخی از حقوق‌دانان (Knewstubb, 2007: 57; Reidenberg, 2014: 155) گفته‌اند «حریم خصوصی عمومی» (public privacy) قابل پذیرش است. به این ترتیب، ممکن است شخصی در رستوران یا محیط تفریحی یا زیارتی باشد، اما این انتظار منطقی را داشته باشد که از تعرض دیگران که تصویربرداری نمونه‌ای از آن است، محفوظ بماند. ابهامی که باقی می‌ماند مفهوم مکان عمومی است. مکان عمومی به چه مکانی اطلاق می‌شود و اساساً چه تفاوتی با مکان خصوصی دارد؟ چه ویژگی مشترکی در اماکنی همچون خیابان‌ها، پارک‌ها و اماکن مقدسه وجود دارد و آیا این ویژگی در سایر اماکن همچون تالارها، هتل‌ها و فروشگاه‌ها که عموماً در مالکیت خصوصی هستند، دیده می‌شود؟ اصولاً چه معیاری در این خصوص وجود دارد؟

در تشخیص این موضوع شاخصه‌هایی بیان شده است که از مهم‌ترین آنها، ملاک «آزادی رفت و آمد» است. طبق این معیار، مکان عمومی به فضایی گفته می‌شود که قانون اجازه دسترسی به آن را بدهد. گاهی قانون محدودیت‌های زیادی برای ورود به برخی از اماکن (نظیر پادگان‌ها) در نظر می‌گیرد، اما این امر مانع از شناسایی آن به‌عنوان فضای عمومی نمی‌شود؛ همان‌گونه که دسترسی به برخی از مناطق طبیعی مانند قلّه کوه، مشکلات و محدودیت‌های زیادی دارد و این مشکلات مانع از عمومی بودن آن نمی‌شود (Kremer, 2017: 41)؛ به همین دلیل گفته شده است فضایی که اصولاً افراد حق حضور (right to express themselves) دارند، مکان عمومی تلقی می‌شود (op.cit: 15).

در ضابطه‌ای دیگر، برای بیان مفهوم مکان عمومی از مفهوم ضد آن یعنی مکان خصوصی استفاده شده است. این شیوه از تعریف در آرای دیوان عدالت اروپا (Court of Justice of the European Union (CJEU)) نیز دیده می‌شود. برای مثال، در پرونده‌ای^۱ دیوان با این استدلال که عملکرد دوربین‌های مداربسته ناظر به فضایی خارج از فضای خصوصی بوده است، رأی بر بی حقی خواهان صادر کرد (ibid: 41, 42).

قابلیت دسترسی، باز بودن، تعیین حقوقی یا مالکیت و حکمرانی از جمله ویژگی‌هایی است که در قانون‌گذاری کشورهای مختلف برای مکان عمومی پیش‌بینی شده است (ibid, 2017: 44). با این حال، اغلب قابلیت دسترسی به‌عنوان ویژگی مهم مکان عمومی در نظر گرفته می‌شود (Terzi & Tonnelat, 2016: 2). در همین راستا می‌توان به نظام حقوقی انگلستان^۲، فرانسه^۳ و آلمان^۴ اشاره کرد.

1. František Ryneš v Úřad pro ochranu osobních údajů [2014].

2. UK Public Order Act 1936.

3. Loi no. 2010-1192 du 11 Octobre 2010: interdisant la dissimulation du visage dans l'espace public. JORF no 0237, 12 October 2010.

4. Bayerisches Straßen- und Wegegesetz (BayStrWG), BayRS V, S. 731, 5 October 1981, Art 6.

در نظام حقوقی ایران نیز از معیار «قابلیت دسترسی» برای شناسایی مکان عمومی استفاده شده است. ماده یک آیین‌نامه اجرایی قانون جامع کنترل و مبارزه ملی با دخانیات مصوب ۲۳ اسفند ۱۳۸۵، در تعریف اماکن عمومی به محل‌هایی اشاره کرده که «مورد استفاده و مراجعه جمعی یا عموم مردم است از قبیل اماکن متبرکه دینی، بیمارستانها و ...». همچنین ماده دو آیین‌نامه اماکن عمومی مصوب ۲۳ خرداد ۱۳۶۳ به بیان مصادیق مکان عمومی پرداخته و «هتل‌ها، مسافرخانه‌ها، رستوران‌ها، پانسیون‌ها و ...» را به‌عنوان مکان عمومی معرفی کرده است.

در این راستا، «قابلیت دسترسی» محدود به دستیابی فیزیکی بوده، شامل دسترسی دیداری نمی‌شود. به این ترتیب، وسایل نقلیه شخصی که امکان دیدن آن وجود دارد، فضای عمومی محسوب نمی‌شود. رأی هیئت عمومی دیوان عدالت اداری^۱ راجع به ابطال بخشنامه اداره کل قوانین و امور حقوقی نیروی انتظامی مؤید عدم پذیرش وسایل نقلیه شخصی به‌عنوان مکان عمومی است. رأی یادشده نشان می‌دهد وسیله نقلیه مکان خصوصی بوده، کسب مجوز برای بازرسی آن ضروری است. با این حال، در برخی موارد قابلیت دسترسی دیداری می‌تواند وصف عمومیت ایجاد کند. گاهی مکان خصوصی، محل اجرای مراسم عمومی می‌شود یا بخش خصوصی مکان عمومی در معرض نگاه دیگران قرار می‌گیرد؛ در این شرایط مانعی برای پذیرش وصف عمومی بودن وجود ندارد.

در کنار این معیار، «قابلیت استفاده» نیز می‌تواند در شناسایی مکان عمومی تعیین‌کننده باشد. توضیح اینکه برخی از اماکن بنا به ملاحظات اصل ۴۵ قانون اساسی^۲، از دسترس عموم خارج است، اما همه مردم حق بهره‌مندی از آن را دارند از آن جمله می‌توان به زمین‌های موات یا معادن اشاره کرد. این اماکن نیز به‌عنوان مکان عمومی، قابل پذیرش است. به این ترتیب، می‌توان گفت در نظام حقوقی ایران ترکیبی از چند ضابطه یعنی «قابلیت دسترسی» و «قابلیت استفاده» ملاک تشخیص مکان عمومی تلقی می‌شود.

۱. رأی شماره ۱۷۷ به تاریخ ۱۳۸۰/۰۵/۲۸: «به صراحت قسمت اخیر ماده ۲۴ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۷۸ ... تفتیش منازل، اماکن و اشیاء و جلب اشخاص در جرایم غیرمشهود باید با اجازه مخصوص مقام قضائی باشد ...». بنابراین، بخشنامه شماره ۴۰۲،۰۱،۱۷۹،۱ مورخ ۱۳۷۹/۰۴/۱۱ اداره کل قوانین و امور حقوقی ناجا که تفتیش و بازرسی خودروها را علی‌الاطلاق و در غیر جرائم مشهود بدون کسب اجازه مخصوص از مقام قضائی مجاز دانسته ... مغایر منطوق صریح ماده مذکور و حکم مقنن در باب تکلیف ضابطین دادگستری به اطاعت از اوامر مقام قضائی ... تشخیص داده می‌شود... و ابطال می‌گردد».

۲. «انفال و ثروت‌های عمومی از قبیل زمین‌های موات یا رهاشده، معادن، دریاها، دریاچه‌ها، رودخانه‌ها و سایر آب‌های عمومی، کوه‌ها، دره‌ها، جنگل‌ها، نیزارها، بیشه‌های طبیعی، مراتعی که حریم نیست، ارث بدون وارث و اموال مجهول‌المالک و اموال عمومی که از غاصبین مسترد می‌شود، در اختیار حکومت اسلامی است تا برطبق مصالح عامه نسبت به آنها عمل نماید، تفصیل و ترتیب استفاده از هر یک را قانون معین می‌کند».

۲. مبنای لزوم حفظ حریم خصوصی

الف) مبنای این لزوم را می‌توان به انتظارات مشروع و متعارف اشخاص مربوط دانست. تعدادی از مفسران (Knewstubb, 2007: 5) ناشناس بودن را به‌عنوان یک جنبه مهم از حفظ حریم خصوصی و برخی دیگر (Slobogin, 2002: 234) به‌عنوان حقی مستقل (THE RIGHT TO PUBLIC ANONYMITY) و یا حقی نزدیک به حریم خصوصی یاد کرده‌اند (Mahmood Rajpoot & Jensen, 2015: 10). در هر حال، ناشناس بودن که از ویژگی‌های بارز و مهم برای جوامع آزاد محسوب می‌شود (Reidenberg, 2014: 153)، به این معناست که افراد در فضای عمومی تمایلی به شناسایی شدن ندارند و از اینکه در نظارت دیگران باشند امتناع می‌کنند (Kremer, 2017: 53). حتی اگر اشخاص بدانند که در معرض دید عموم هستند باز هم انتظار ندارند که در مرکز توجه باشند یا اقدامات آنها ثبت و ضبط شود. زمانی که اشخاص در مکان عمومی قرار می‌گیرند دوست دارند نادیده گرفته شوند (Knewstubb, 2007: 5; Slobogin, 2002: 234).

حق تنها بودن مختص مکان‌های اختصاصی نیست، اشخاص می‌توانند در مکان‌های عمومی با دیده‌فروستن از سایرین و جلوگیری از تماس چشمی با دیگران یا با غوطه‌ور شدن در پیله آواز و دوگوشی (هدفون) خود، در تنهایی بمانند (Galič, 2019: 9). در «راهنمای ماده ۸» به «زندگی اجتماعی خصوصی» (private social life) اشاره شده و به‌عنوان دامنه ماده یاد شده، مورد حمایت کنوانسیون قرار گرفته است (European Court of Human Rights, 2020: 21). به همین ترتیب، در نظام حقوقی فرانسه اعتقاد بر این است که حریم خصوصی مختص مکان‌های خصوصی نبوده، ممکن است در مکان عمومی هم حریم خصوصی وجود داشته باشد. طبق این باور، ماهیت عمل واقع شده، حریم خصوصی را تعیین می‌کند، نه مکانی که عمل در آن واقع شده است. اعتقاد بر وجود حریم خصوصی در مکان عمومی، در برخی از نظام‌های تابع کامن‌لا نظیر کانادا و کالیفرنیا نیز دیده می‌شود (Markesinis & others, 2005: 21). دادگاه اروپایی حقوق بشر نیز در پرونده‌ای^۱ با استناد به وجود حریم خصوصی در مکان عمومی، نظر دادگاه انگلیس را رد و رأی بر محکومیت خوانده صادر کرد. این رأی نشان می‌دهد که بخشی از روابط افراد با یکدیگر که در فضای عمومی واقع می‌شود در حیطه حریم خصوصی جای دارد (Markesinis & others, 2005: 21).

با این حال، افراد در فضای عمومی انتظار حفظ کامل حریم خصوصی را ندارند (Galič, 2019: 10)، اما انتظار آن را هم ندارند که در معرض نگاه مستقیم قرار گرفته، کانون توجه دیگران باشند. نگاه مستمر و طولانی‌مدت، باعث نقض قواعدی مبنی بر «بی‌توجهی به شهروندان» (rules of civil inattention) می‌شود (Slobogin, 2002: 240). افزون بر اینکه ایجاد چنین وضعیتی معمولاً

1. Peck v. UK [2003].

احساس ناخوشایندی را به دنبال دارد، این احساس نارضایتی تا زمانی که نگاه سایرین وجود دارد، ادامه پیدا می‌کند. البته هنجارهای اجتماعی مانع از نگاه طولانی‌مدت می‌شود. در واقع، نظم جامعه و هنجارهای عمومی به دنبال کاهش تأثیرات منفی و اجتناب‌ناپذیر حضور اشخاص در جامعه است (Véliz, 2018: 9). با این حال، افراد می‌توانند برای رهایی از چنین وضعیتی، مکان را ترک کرده تا در معرض نگاه دیگران نباشند (Knewstubb, 2007: 6; Hunt, 2012: 674). اما تصویربرداری باعث می‌شود تا شخص برای همیشه در نگاه جامعه باقی بماند. علاوه بر اینکه در تصویربرداری، شخص موضوع تصویر قادر به دیدن عکاس نیست، ولی عکاس برای همیشه توان دیدن او را دارد و همین امر یک رابطه نامتقارن را به وجود می‌آورد (Mahmood Rajpoot & Jensen, 2015: 9). به همین جهت برخی (Logeais & Schroeder, 1999: 526) معتقدند در صورتی تصویربرداری در فضای عمومی نیازی به کسب اجازه ندارد که بر شخص خاصی تمرکز نداشته باشد و شخص در حال فعالیت عمومی باشد، چراکه اشخاص پیش‌بینی می‌کنند که ممکن است به‌طور تصادفی در تصویربرداری دیگران باشند، اما انتظار ندارند که به‌طور مخفیانه موضوع عکس‌برداری قرار بگیرند (Cavoukian, 2013: 31)؛ لذا حضور اتفاقی شخص در تصویر و به‌عنوان بخشی از منظره، مانعی برای تصویربرداری محسوب نمی‌شود (Lauterbach, 2005: 2). بر همین اساس در پرونده‌ای^۱ با این استدلال که حضور شخص در تصویر به صورت اتفاقی بوده است، حکم بر بی‌حقی خواهان صادر شد (Scassa, 2010: 198).

علاوه بر اینکه تصویربرداری مخفیانه، از جهتی دیگر نیز نقض حریم خصوصی را به دنبال دارد، معمولاً افراد به هنگام عکس‌برداری قیافه و ژست خاصی گرفته، از نمایش چهره واقعی خود امتناع می‌کنند. لرد فیلیپس در پرونده‌ای اظهار داشت «عکس افراد می‌تواند حال و هوا و شخصیت آنان را تا حدودی به تصویر بکشد»؛ به همین جهت است که معمولاً افراد به هنگام تصویربرداری لبخند می‌زنند. در حقیقت، اگر اشخاص بدانند که رفتار آنها ثبت و ضبط می‌شود، به‌گونه‌ای دیگری رفتار می‌کنند (Slobogin, 2002: 239). اما این دشوار است که هر لحظه در فضای عمومی برای عکس‌برداری آماده باشند. از طرف دیگر عکس‌برداری بدون اطلاع‌رسانی موجب می‌شود که چهره افراد در حالت طبیعی به‌نمایش گذاشته شده، احساسات فرد را افشا کند. بر این اساس، می‌توان گفت تصاویری که بدون رضایت و اطلاع‌رسانی به اشخاص گرفته می‌شود، نوعی تجاوز به حریم خصوصی است (Knewstubb, 2007: 8, 9)؛ لذا در پرونده‌ای^۲ که عکاس به صورت مخفیانه تصویربرداری کرده بود، حکم بر محکومیت خوانده صادر شد (Waelde, 2002: 4).

باید در نظر داشت که تصویر فاقد محدودیت زمانی است به این معنا که واقعه‌ای را در مقطعی از زمان ثبت و ضبط می‌کند. همچنین تصویر این امکان را فراهم می‌آورد تا بررسی

1. Aubry v. Les Éditions Vice-Versa inc [1998].

2. Creation Records v News Group Newspapers [1997].

تصویر در هر زمانی امکان‌پذیر باشد که این امر به آشکار شدن ظرافت‌ها و جزئیاتی منجر می‌شود که با نگاه آنی و گذرا قابل درک نیست. علاوه بر این، تصویربرداری و انتشار آن باعث می‌شود تا افراد زیادی از موضوع عکس مطلع شوند؛ به نحوی که اگر عکس‌برداری صورت نمی‌گرفت تنها افرادی که در محل حضور داشتند اطلاع می‌یافتند (Knewstubb, 2007: 7; Hunt, 2012: 674). برای مثال، ممکن است فردی در ساحل نوع خاصی از لباس را بر تن کند، در حالی که چنین پوششی را در سایر مکان‌ها شرم‌آور دانسته، از آن امتناع نماید. انتشار عکس باعث می‌شود افراد زیادی که در محیط تصویربرداری نیستند، از موضوع عکس مطلع شده، پوشش شخص را مشاهده کنند (Knewstubb, 2007: 8; Hunt, 2012: 675).

بر همین اساس، در پرونده‌ای^۱ رأی به نفع خواهان صادر شد. ماجرا از این قرار بود که تصاویر و فیلم شخصی منتشر شد که قصد خودکشی داشت، اما با دخالت پلیس از انجام آن منصرف شد. این تصاویر به وسیله دوربین‌هایی که سابقاً مقامات محلی نصب کرده بودند، ثبت شده بود. در این پرونده دادگاه حقوق بشر اروپایی با بیان این مطلب که افشای حادثه فراتر از چیزی است که صاحب تصویر می‌توانست پیش‌بینی کند، رأی بر نقض حریم خصوصی صادر کرد (Knewstubb, 2007: 34). در پرونده‌ای دیگر^۲، جزئیات درمانی شخصی به همراه تصویر وی که در حال ترک مجلس مواد مخدر بود منتشر شد. اکثریت اظهار داشتند که این اطلاعات مشابه اطلاعات خصوصی و محرمانه موجود در سوابق پزشکی است، لذا این انتظار منطقی وجود دارد که محرمانه باقی بماند. بر این اساس، تصمیم بر نقض حریم خصوصی گرفته شد (Knewstubb, 2007: 35).

شایان ذکر است دادگاه عالی کانادا^۳، دادگاه تجدیدنظر نیوزلند^۴، مجلس لرد^۵، دادگاه تجدیدنظر انگلیس^۶ و دادگاه حقوق بشر اروپایی^۷، با پذیرش حریم خصوصی در مکان عمومی، آرای مبنی بر محکومیت خوانده صادر کرده‌اند (Hunt, 2012: 679).

این مبنا در حقوق ایران قابل پذیرش است. توضیح اینکه همان‌طور که پیش‌تر بیان شد، قانون‌گذار حریم خصوصی در مکان عمومی را پذیرفته و بر حفظ آن تأکید کرده است. علاوه بر این، مطابق قاعده تسلیط، هر شخصی بر اموال خود مالکیت داشته، مال مسلمان مانند خونس محترم است (احسایی، ۱۴۰۵، ق، ج ۳: ۴۷۳). لذا دیگران بر مال مالک سلطنت نداشته، هیچ‌کس بدون اجازه حق تصرف در ملک او را ندارد (نائینی، ۱۴۲۳، ق، ج ۲: ۱۳۲، انصاری، ۱۴۱۵، ق، ج ۶: ۲۰)، اما قلمرو این قاعده منحصر به اموال نبوده، حقوق و انفس را نیز دربر می‌گیرد یعنی «الناس

1. Peck v The United Kingdom [2003] ECHR 44647/98; [2003] EMLR 287.

2. Campbell v MGN Ltd [2004] 2 AC 457

3. Aubry v Éditions Vice Versa Inc, [1998].

4. Hosking v Runtig [2004].

5. Campbell v MGN Ltd [2004].

6. Murray v Big Pictures (UK) Ltd [2008].

7. Peck v United Kingdom [2003] & Von Hannover v Germany [2004].

مسلطون علی اموالهم و حقوقهم و انفسهم». در حقیقت، وقتی انسان بر اموال خویش که رابطه‌ای اعتباری با آن دارد تسلط داشته باشد، به طریق اولی نسبت به نفس خویش که تعلق آن امری حقیقی است، سلطنت دارد (خویی، بی‌تا، ج ۶: ۲۱۷؛ خمینی، ۱۴۲۱ ق، ج ۴: ۱۹۵). لذا هر شخصی بر شخصیت خود و حقوق وابسته به آن (از جمله حق تصویر) مالکیت داشته، تصرف دیگران در آن مستلزم کسب اجازه است. بر این اساس باید گفت تصویربرداری مخفیانه و با تمرکز بر چهره شخص، عرفاً تصرف در حق دیگری بوده و ممنوع است.

ب) برخی دیگر از نویسندگان (Knewstubb, 2007: 14) از زاویه‌ای دیگر به موضوع نگریسته، بر این باورند تصویری که حریم خصوصی صاحب تصویر در آن رعایت نشده است، جزئی از اطلاعات شخصی محسوب می‌شود و از این جهت انتشار آن ممنوع است. در این نگاه، اطلاعات شخصی به اطلاعاتی گفته می‌شود که فرد به وسیله آن شناسایی می‌شود.

البته تصویر در صورتی جزء اطلاعات شخصی قرار می‌گیرد که شخص قابل شناسایی باشد. لذا اگر تصویر کیفیت ضعیف داشته، یا در ابعاد کوچک منتشر شده یا تصاویر به سرعت تغییر کرده به نحوی که هویت فرد قابل شناسایی نباشد، آسیبی به حریم خصوصی وارد نشده (Reiter, 2001: 721; tyford, 2005: 26). بر همین اساس در پرونده‌ای^۱ بیان شد که تصویر مو و بازوان شخص به شناسایی وی منجر نمی‌شود؛ لذا استفاده از آن در تبلیغات آزاد است (Knewstubb, 2007: 14). در پرونده‌ای دیگر^۲ نیز دادگاه فرانسوی قابلیت شناسایی را برای صدور حکم محکومیت لازم دانست. در این پرونده عکاس مشهور فرانسوی از دو زن عکس‌برداری کرد و آن دو زن موضوع تصویر با هدف به دست آوردن سود حاصل از تصویر، از عکاس شکایت کردند. اما دادگاه حکم بر بی‌حقی خواهان‌ها صادر و اعلام کرد که در تصویر، هویت زنان قابل شناسایی نیست؛ لذا حق تصویر نقض نشده است (Logeais & Schroeder, 1999: 520). همچنین در پرونده دیگری^۳، علی‌رغم اینکه دادگاه پذیرفت که تصویر متعلق به خواهان است، اما به این دلیل که تصویر قابل شناسایی نبود، حکم بر بی‌حقی خواهان صادر شد (Reiter, 2001: 721).

در نظام حقوقی انگلستان نیز ماده ۹ قانون حمایت از داده‌ها (Data Protection Act)، استفاده تجاری از تصویر یا انتشار آن را مستلزم کسب اجازه از صاحب تصویر دانسته است. لذا انتشار عکس بدون رضایت موضوع تصویر موجب مسئولیت می‌شود؛ مگر آنکه انتشار به نحوی صورت گیرد که فرد غیرقابل شناسایی باشد (Data Protection and Street Photography, available at <https://idpc.org.mt/en/Documents/Data%20Protection%20and%20Street%20Photography.pdf>, last visited at 2020-6-25).

1. Note 64131 [2006] NZ PrivCmr 7.

2. EpouxLavergne v. R. Doisneau; and Fran~oise Bornet v. R. Doisneau [1994].

3. Compare Joseph v. Daniels, [1986].

باید در نظر داشت که منظور از قابلیت شناسایی این نیست که تصویر فرد برای افراد زیادی قابل درک باشد، بلکه کافی است که عده معدودی با مشاهده تصویر، وی را بشناسند. در حقیقت، نیازی به شناسایی تصویر از سوی کل جهان یا افراد زیادی نیست. در پرونده‌ای چنین نظر داده شد که حتی اگر یک نفر هم با دیدن تصویر، هویت فرد را مورد شناسایی قرار دهد، کفایت کرده، تصویر جزء اطلاعات شخصی قرار می‌گیرد (Knewstubb, 2007: 15). همچنین در پرونده‌ای دیگر^۱، چهره شخص در بعضی از قسمت‌های فیلم قابل شناسایی نبود، حتی در مواردی با نقاب نشان داده شده بود، با این حال، افراد خاصی نظیر همکاران و دوستان، شخص را شناسایی کردند. دادگاه همین مقدار از شناسایی را کافی دانست (Markesinis & others, 2005: 22).

البته در یک پرونده^۲ بدون اینکه تصویر قابل شناسایی باشد، حکم به جبران خسارت داده شد. در این پرونده مردی تصویری عاشقانه از خود در کنار زنی روسپی را به مجله‌ای پرفروش ارسال کرد. پس از انتشار تصویر، آن زن خود را شناخت تا اینکه به وی اطلاع داده شد که تصویر متعلق به اوست. قاضی پرونده با این استدلال که نیازی به قابلیت شناسایی نیست، حکم به نفع خواهان صادر کرد. به اعتقاد وی انتشار تصویر حتی بدون اینکه قابلیت شناسایی داشته باشد، به انتظارات معقول از حریم خصوصی خدشه وارد می‌کند (Knewstubb, 2007: 40)؛ با این حال، به نظر می‌رسد انتشار تصویر بدون قابلیت شناسایی خدشه‌ای به حریم خصوصی وارد نمی‌سازد.

در نظام حقوقی ایران، مطابق بند ۹ ماده یک از بند اول «شیوه‌نامه تشخیص و تفکیک اطلاعات مربوط به حریم خصوصی و اطلاعات شخصی از اطلاعات عمومی» مصوب ۱۳۹۸، تصویر شخص مصدقاً از اطلاعات شخصی و جزء حریم خصوصی محسوب می‌شود. در ماده ۳ این شیوه‌نامه بر قابلیت شناسایی فرد تأکید شده است؛ لذا اگر هویت شخص در تصویر قابل شناسایی نباشد، آن تصویر حریم خصوصی محسوب نشده، انتشار آن مانعی نخواهد داشت^۳.

۳. جواز نادیده گرفتن حریم خصوصی

با آنکه حریم خصوصی ارزشی سزاوار احترام دارد و علی‌القاعده غیرقابل تعرض است، با این حال، در برخی موارد، جواز تعرض به آن پذیرفته شده است. اطلاع‌رسانی مهم‌ترین وضعیتی است که در راستای نیل به آن می‌توان تا حدودی حریم خصوصی را نادیده گرفت. در این راستا برخی از حقوق‌دانان (Reidenberg, 2014: 156) بر این باورند موضوعاتی که متضمن منفعت عمومی است، خارج از حوزه حریم خصوصی قرار می‌گیرد. بر این اساس، تصویربرداری

1. Peck v. UK [2003].

2. L v G [2002] DCR 234.

۳. ماده ۳ شیوه‌نامه «تشخیص و تفکیک اطلاعات مربوط به حریم خصوصی و اطلاعات شخصی از اطلاعات عمومی».

از وقایعی مانند جنایات، بلایای طبیعی و وقایع جدی دیگر (Kragas, 2012: 31) و استفاده از تصویر اشخاص در مسائل آموزشی (de Gradpre, 2001: 114) مجاز محسوب می‌شود. منظور از فعالیت خبری، جمع‌آوری اخبار اعم از مشاهدات و امور جاری است که با هدف انتشار به عموم مردم یا بخشی از مردم صورت می‌گیرد (Knewstubb, 2007: 11). اما در خصوص اینکه چه وقایعی ارزش خبری دارند، اختلاف نظر وجود دارد. به اعتقاد برخی (op.cit)، وقایعی که متضمن نگرانی مشروع عمومی است، حادثه خبری محسوب می‌شود و این درحالی است که برخی دیگر (Kragas, 2012: 32) معتقدند اطلاع‌رسانی از هر حادثه‌ای برای سرگرم کردن عموم یا پاسخ به کنجکاوی مردم مشروط بر آنکه توهین‌آمیز نباشد، واقعه خبری شمرده می‌شود.

ماهیت فعالیت خبری در پرونده‌ای^۱ مورد بحث قرار گرفت. در این پرونده برخی از مفسران نظر دادند که معافیت فعالیت خبری تا زمانی اعمال می‌شود که سازمان مربوطه در راستای وظیفه ارتباط جمعی خود عمل کند. این درحالی است که برخی دیگر تعریف گسترده‌ای از فعالیت خبری ارائه کرده، معتقدند هر برنامه‌ای اعم از اخبار سیاسی، ورزشی، تجاری و اخبار سرگرمی که متضمن خبر یا رویدادهای جاری بوده و منتشر شود، فعالیت خبری محسوب می‌شود. طبق این رویکرد، تماس تلفنی مجری برنامه‌های تفریحی و سرگرم‌کننده رادیو، فعالیت خبری بوده و آنچه در این برنامه اجرا می‌شود، مشمول حمایت است؛ چراکه رادیو ایستگاه خبری محسوب می‌شود (Knewstubb, 2007: 11). بر این اساس اگر ایستگاه‌های رادیویی و تلویزیونی در برنامه‌های تفریحی خود، تصاویری از افراد را بدون رضایت آنها منتشر کنند، مسئولیتی متوجه آنها نخواهد بود؛ این درحالی است که چنین امری معقول و منطقی نبوده، نمی‌تواند در راستای فعالیت خبری در نظر گرفته شود.

نکته حائز اهمیت این است که اگرچه عکس خبری توجیهی برای عکس‌برداری در مکان‌های عمومی محسوب می‌شود، لیکن این امر مطلق نبوده، تصویر خبری مجوزی برای گرفتن هر نوع عکسی نیست. تصویر باید در شرایطی گرفته شود که به‌طور مستقیم با واقعه موردنظر یا پیامدهای آن در ارتباط باشد (Logeais & Schroeder, 1999: 530). همچنین هدف عکاس و نحوه استفاده از تصاویر، از موضوعاتی است که باید به‌دقت مورد بررسی قرار گیرد. توضیح اینکه تصاویر زمانی به‌عنوان فعالیت خبری در نظر گرفته می‌شوند که عکاس با هدف فعالیت خبری تصویربرداری کرده، نهایتاً در وسایل خبری از آن استفاده کند. لذا اگر عکاس هدفی جز این داشته و در عین حال از تصویر در مسائل خبری استفاده کرده باشد، انتشار تصویر موجب مسئولیت وی می‌شود (Knewstubb, 2007: 11).

در نظام حقوقی انگلستان، اصل محدودیت هدف در قانون حمایت از داده‌ها به‌عنوان یکی از

1. Talley Family v National Business Review (1997) 4 HRNZ 72 (Decision No 23/97).

اصول اساسی شناخته شده است. طبق این اصل، اطلاعات به دست آمده باید برای هدف صریح و مشخصی که برای آن جمع‌آوری شده است، مورد استفاده قرار گیرد و استفاده برخلاف هدف اولیه موجب مسئولیت می‌شود (Data Protection and Street Photography, available at <https://idpc.org.mt/en/Documents/Data%20Protection%20and%20Street%20Photography.pdf>, last visited at 2020-6-25).

بر این اساس، می‌توان گفت تصویربرداری از موضوعاتی که ارزش خبری دارند، با رعایت شرایط پیش‌گفته مجاز محسوب شده، حفظ حریم خصوصی در آن الزامی نیست. در حقیقت، حفظ حریم خصوصی کمتر در مسائل خبری مطرح می‌شود. در همین راستا، بند دوم ماده ۸ کنوانسیون اروپایی حقوق بشر در مقام بیان موارد مجاز مداخله در حریم خصوصی به تأمین امنیت ملی، رفاه عمومی، بهبود وضعیت اقتصادی، جلوگیری از وقوع جرم، حفظ تندرستی و حمایت از حقوق و آزادی‌های دیگران اشاره کرده است. البته «راهنمای ماده ۸» که به وسیله دادگاه اروپایی حقوق بشر تنظیم شده، بر عادلانه بودن مداخله تأکید کرده است (European Court of Human Rights, 2020: 12). به این ترتیب، می‌توان گفت کنوانسیون، حفظ حریم خصوصی را امری مطلق ندانسته و محدود شدن آن را پذیرفته است.

در نظام حقوقی انگلستان تأمین منفعت عمومی بر حفظ حریم خصوصی اشخاص ترجیح دارد. مطابق قوانین این کشور، مزاحمت یا تفحص در زندگی خصوصی افراد برای تأمین منافع عمومی موجه محسوب می‌شود (محسنیان، ۱۳۸۳: ۲۵۴)؛ با این حال، تعریف مشخصی از منفعت عمومی وجود ندارد. برخی با ارائه تعریف محدود و مضیق بر این باورند که حق مردم در دانستن آنچه خطرناک است، عنصر اساسی منفعت عمومی را شکل می‌دهد (Waelde, 2002: 11). در هر حال، احراز منفعت عمومی با دادگاه است که در صورت عدم تشخیص، حکم بر محکومیت خوانده صادر می‌شود. در پرونده‌ای^۱ تصویر یکی از مجریان تلویزیون در حالی که از روسپی‌خانه‌ای بازدید می‌کرد، منتشر شد. خواهان ادعای نقض حریم خصوصی را داشت، در حالی که روزنامه منتشرکننده بر این باور بود که انتشار این تصویر نفع عمومی را در پی دارد، زیرا باعث می‌شود که مجریان برنامه‌های تلویزیونی در رفتارهای اجتماعی خود به نحو مناسب تری عمل کنند. دادگاه منفعت عمومی را احراز نکرد و انتشار تصویر را توهین‌آمیز و باعث ایجاد اختلال در زندگی شخصی خواهان دانست و به این ترتیب حکم بر محکومیت خوانده صادر کرد (Waelde, 2002: 5).

آرای دادگاه‌های ایالات متحده نیز نشان از برتری منفعت عمومی بر حریم خصوصی دارد. در پرونده‌ای نظر داده شده است عکس‌برداری از زنی به هنگام فرار از وضعیت گروگان‌گیری که با حوله‌ای پوشیده شده، باعث نقض حقوق حریم خصوصی وی نمی‌شود، زیرا این واقعه دارای

1. Theakston v MGN Limited [2002].

ارزش خبری قانونی است. به همین ترتیب، دادگاه دیگری اعلام کرد که تصویربرداری از جنازه شخصی که در سانحه رانندگی کشته شده است، باعث نقض حقوق حریم خصوصی خانواده وی نمی‌شود (Krages, 2012: 32). همچنین در ایالت کالیفرنیا، حق تصویر در مسائل خبری و آموزشی وجود ندارد. قسمت دوم ماده ۳۳۴۴ قانون مدنی کالیفرنیا (Californian Civil Code) از ممنوعیت استفاده تجاری از تصویر سخن گفته است. بر همین اساس، برخی بر این باورند که استفاده از تصویر در برنامه‌های خبری، آموزشی و موضوعاتی که تأمین‌کننده منفعت عمومی است، مشمول ماده نبوده، جزء استثنای حق تصویر قرار می‌گیرد (Lauterbach, 2005: 2). با این حال، رویکرد کشورهای تابع نظام رومی-ژرمنی یکسان نیست؛ در برخی کشورها منفعت عمومی ارجحیت یافته و در برخی دیگر بر حفظ حق تصویر و حریم خصوصی تأکید شده است. در نظام حقوقی ایتالیا حق تصویر در مسائل خبری، آموزشی و هر موضوعی که منفعت عمومی را تأمین می‌کند یا به‌طور کلی هر حادثه‌ای که در عموم واقع می‌شود، وجود ندارد (de Gradpre, 2001: 331).

در قوانین اسپانیا^۱ نیز حق تصویر در مسائلی که افشای آن موجب تأمین منفعت عمومی می‌شود، وجود ندارد؛ مشروط بر اینکه تصاویر از مقامات دولتی یا چهره‌های عمومی و در مکان عمومی یا در جریان یک عمل عمومی گرفته شده باشد. در پرونده‌ای^۲ که به نام چشمان نقاب‌دار (Masked Eyes case) معروف شده است، چهره شخصی با چشمان بسته در حال خروج از دادگاه منتشر شد. این شخص مدعی نقض حریم خصوصی گردید ولیکن دادگاه اسپانیا اعلام کرد که اطلاعات ارائه‌شده، منطبق با واقع بوده و انتشار آن در شکل‌گیری صحیح افکار عمومی نقش داشته است؛ به این ترتیب، حکم بر رد دعوی خواهان صادر کرد (Barnett, 1999: 572).

در مقابل در نظام حقوقی فرانسه، حفظ حریم خصوصی اشخاص در وقایع خبری لازم دانسته شده است. زمانی که فردی در رویدادی شرکت می‌کند که منفعت مشروع عمومی دارد، رویداد در قلمرو اطلاعات عمومی قرار می‌گیرد، لذا امکان محافظت کامل از حق تصویر وجود ندارد. اما این به معنای نقض حریم خصوصی نیست و در هر صورت، حفظ حریم اشخاص لازم است. این موضوع در رأی دادگاه پاریس راجع به حادثه بمب‌گذاری سال ۱۹۹۵ در ایستگاه مترو سنت میشل مورد تأکید قرار گرفته است (Logeais & Schroeder, 1999: 528).

در قوانین آلمان^۳، الزامی به کسب رضایت صاحب تصویر در موضوعاتی که متضمن منفعت عمومی است، وجود ندارد؛ با این حال، حفظ منافع صاحب تصویر ضروری دانسته شده است (ماده ۲۳(۱) قانون اجرای هنر). به همین جهت برخی از حقوق‌دانان (Balcarczyk, 2010).

1. Organic Law.

2. Decision of the Supreme Court of 28 December 1996 (RJ 1996/9510), Aranzadi.

3. Law of Artistic Performance.

333) بر این باورند که حریم خصوصی جزئی از منافع شخص محسوب شده، حفظ آن در هر شرایطی حتی استثنای حق تصویر، لازم است. بر این اساس، انتشار تصویر خبری، توجیهی برای تعرض به حریم خصوصی محسوب نشده، موجب مسئولیت دانسته شده است.

در نظام حقوقی ایران، مطابق با ماده ۲ قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات مصوب ۱۳۸۸ «هر شخص ایرانی حق دسترسی به اطلاعات عمومی را دارد، مگر آنکه قانون جلوگیری کرده باشد». حق پرسش‌گری و دسترسی به اخبار، در قرآن (قرآن کریم، بقره: ۳۰) و روایت علوی (سیدرضی، نهج‌البلاغه: نامه پنجاهم) هم تأکید شده است. آزادی اطلاعات مستلزم حق دسترسی به منابع اطلاعاتی و محل وقوع رویداد است. در حقیقت، حق دسترسی به اطلاعات، یکی از جنبه‌های آزادی مطبوعات است (Barbas, 2012: 68)؛ در صورتی که خبرنگاران از دسترسی به محل رویداد و منبع خبر محروم باشند، آزادی اطلاعات شکل نخواهد گرفت و در این صورت تنها اطلاعاتی که منابع صاحب اطلاع درباره رویدادها می‌دهند در اختیار وسایل خبری قرار می‌گیرد.

با این حال، حفظ حریم خصوصی در فعالیت‌های خبری لازم است (بهره‌مند بگ‌نظر، ۱۳۸۷: ۱۲۱)، زیرا حق آزادی اطلاعات، یک حق مطلق و بدون قید و شرط نیست؛ حمایت از سایر منافع شخصی یا عمومی مانند حریم خصوصی یا امنیت ملی می‌تواند جریان آزاد اطلاعات را محدود کند (رهایی و ملکی، ۱۳۹۸: ۳۹). نظریه آزادی مطلق اطلاعات که مستند به ماده ۱۹ اعلامیه جهانی حقوق بشر^۱ و به‌منظور پیشگیری از تعارض با میثاق حقوق مدنی و سیاسی (۱۹۶۶) شکل گرفته است (Heins, 2003: 43)، با انتقادات بسیاری مواجه شده است (برای مطالعه بیشتر، ر.ک. صفایی و جعفری، ۱۳۹۱: ۱۴۲ به بعد). علاوه بر این، می‌توان بر این باور بود که موضوع آزادی اطلاعات صرفاً مسائل عمومی است و موضوعات شخصی و حریم خصوصی از موضوع آزادی اطلاعات خارج است (محسنی و دیگران، ۱۳۹۸: ۳۴۲-۳۴۰). افراد حق دارند تا به اطلاعات عمومی دسترسی داشته باشند نه اینکه بر حریم خصوصی دیگران دست‌اندازی کنند. استقلال موضوعی حریم خصوصی از آزادی اطلاعات سبب شده است تا برخی (صفایی و جعفری، ۱۳۹۱: ۱۴۹) خروج تخصصی حریم خصوصی از آزادی اطلاع‌رسانی را نپذیرفته، از خروج تخصصی آن دو سخن بگویند.

به هر جهت، قانون‌گذار نیز ارزش حریم خصوصی را برتر از آزادی اطلاع‌رسانی دانسته است. طبق ماده ۱۴ قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات، ارائه اطلاعات مربوط به حریم خصوصی ممنوع است. در همین راستا، ماده ۱۵ این قانون، استثنای ضرورت حفظ حریم خصوصی را

۱. «هر کس از حق آزادی عقیده و بیان برخوردار است. این حق شامل آزادی حفظ عقاید، مصونیت از تعرض و جست‌وجو، کسب و اظهار اطلاعات و اندیشه‌ها از طریق هر رسانه‌ای و بدون توجه به مرزها می‌باشد».

بیان کرده است که در هیچ کدام از بندهای آن، فعالیت خبری و اطلاع‌رسانی دیده نمی‌شود. بنابراین در نظام حقوقی ایران، فعالیت خبری مجوزی برای دخالت و تعرض در حریم خصوصی محسوب نشده، حفظ آن در هر شرایطی لازم است مگر اینکه قانون‌گذار در شرایط استثنایی و بنا بر مصالح اهم مانند امنیت ملی، تصرف در حریم خصوصی را مجاز اعلام کند که البته در این شرایط هم، موضوع حریم خصوصی داخل در آزادی اطلاعات نشده، صرفاً حکم آزادی بیان بر آن بار شده است. به عبارت دیگر، مداخله قانون‌گذار موجب وحدت موضوع حریم خصوصی و آزادی اطلاعات نمی‌شود و افشای حریم خصوصی با پذیرش تعبدی و از باب حکومت قابل پذیرش است (صفایی و جعفری، ۱۳۹۱: ۱۴۹). در این معنا، هیچ‌گاه اشتراکی میان حریم خصوصی و آزادی اطلاعات وجود نداشته، آزادی اطلاعات به‌خودی خود، مجوز دخالت در حریم خصوصی را فراهم نمی‌آورد.

نتیجه و پیشنهاد

تصویر جلوه‌ای پایدار از واقعه است که امکان بررسی جزئیات حادثه را فراهم می‌آورد، جزئیاتی که شاید با نگاه آنی و گذرا قابل درک نباشد. علاوه بر اینکه انتشار تصویر باعث آگاه شدن طیف وسیعی از مردم از واقعه می‌شود، به نحوی که اگر تصویربرداری صورت نمی‌گرفت تنها افرادی که در محل حضور داشتند اطلاع می‌یافتند. به همین جهت تصویر می‌تواند موجب تعرض به حریم خصوصی شود چراکه حریم خصوصی مختص مکان خصوصی نبوده، اشخاص در مکان عمومی هم از حریم خصوصی برخوردارند.

انتظارات مشروع و متعارف اشخاص مبنی بر «ناشناس بودن»، به‌عنوان مبنای لزوم رعایت حق حریم خصوصی در تصویربرداری قابل طرح است. ناشناس بودن به این معناست که افراد در فضای عمومی تمایلی به شناسایی شدن ندارند و از اینکه در نظارت دیگران باشند امتناع می‌کنند. حتی اگر اشخاص بدانند که در معرض دید عموم هستند باز هم انتظار ندارند که در مرکز توجه باشند یا اقدامات آنها ثبت و ضبط شود؛ زمانی که اشخاص در مکان عمومی قرار می‌گیرند دوست دارند نادیده گرفته شوند.

علاوه بر این، تصویری که حریم خصوصی صاحب آن رعایت نشده است، جزئی از اطلاعات شخصی او محسوب می‌شود و از این جهت انتشار آن ممنوع است. البته زمانی می‌توان از ممنوعیت سخن گفت که هویت شخص ولو برای تعداد معدودی قابل شناسایی باشد.

حفظ حریم خصوصی در هر شرایطی لازم است و هیچ موضوعی از جمله خبری بودن واقعه مجوزی برای تعرض به حریم خصوصی محسوب نمی‌شود. به این ترتیب، تصویب ماده زیر پیشنهاد می‌شود:

تصویربرداری در مکان عمومی با رعایت یکی از شرایط زیر مجاز محسوب شده، نیاز به کسب رضایت موضوع تصویر نیست: ۱- بدون تمرکز بر چهره اشخاص انجام بشود ۲- با هدف تأمین منافع عمومی صورت بگیرد، مانند تصویربرداری خبری ۳- قبلاً به اطلاع اشخاص رسیده باشد ۴- در مکانی صورت بگیرد که نوعاً احتمال تصویربرداری در آن می‌رود.

تبصره یک: با فرض تحقق شرایط پیش گفته، در صورتی که تصویربرداری موجب تعرض به حریم خصوصی شود یا انتشار آن موجب اهانت و توهین گردد، ممنوع شمرده می‌شود.

تبصره دو: متخلف علاوه بر جبران خسارت (مادی و معنوی)، به مجازات مندرج در ماده ۷۴۵ قانون مجازات اسلامی نیز محکوم خواهد شد. اگر تصویر شخص، به نحوی باعث ایجاد منفعت اقتصادی شده باشد متخلف علاوه بر موارد یادشده، مکلف به پرداخت دو برابر سود به دست آمده در حق صاحب تصویر خواهد بود.

منابع و مأخذ

الف) فارسی

- مقالات

۱. انصاری، باقر (۱۳۸۳). «حریم خصوصی در رسانه‌های همگانی»، فصلنامه پژوهش و سنجش، سال یازدهم، ش ۳۹ و ۴۰.
۲. بهره‌مند بگ‌نظر، حمید (۱۳۸۷). «نقش جریان آزادی اطلاعات در پیشگیری اجتماعی از فساد»، مجله پژوهش، سال چهاردهم، ش ۵۸.
۳. رهایی، سعید و ملکی، مسلم (۱۳۹۸). «آزادی اطلاعات و اخبار و محدودیت اخلاق عمومی در حقوق بین‌الملل و اسلام»، مجله پژوهش تطبیقی حقوق اسلام و غرب، سال ششم، ش ۱.
۴. صفایی، سید حسین و جعفری، علی (۱۳۹۱). «رابطه آزادی اطلاعات با حریم خصوصی»، مجله حقوق اسلامی، سال نهم، شماره ۳۳.
۵. قبولی درافشان، محمدهادی؛ بختیاروند، مصطفی؛ خوانساری، سمانه (۱۳۹۷). «حق شهرت مطالعه در حقوق آمریکا، کوشش برای شناسایی در فقه امامیه و ساماندهی آن در حقوق ایران»، فصلنامه مطالعات حقوق خصوصی، دوره ۴۷، ش ۱.
۶. محسنی، وجیهه؛ هاشمی، سیدمحمد؛ جاوید، محمدجواد؛ عباسی، بیژن (۱۳۹۸). «تحلیل حقوق نسبت‌سنجی حق دسترسی عموم به اطلاعات با تحقق حقوق شهروندی با تأکید بر نظام حقوقی ایران»، فصلنامه پژوهش حقوق عمومی، سال بیست و یکم، ش ۶۲.
۷. محسنیان، سید علی (۱۳۸۳). «ورود رسانه‌ها به حریم خصوصی»، فصلنامه پژوهش و سنجش، سال یازدهم، ش ۳۹ و ۴۰.

۸. مقامی، امیر و عطاران، نادیا (۱۳۹۸). «موازنه افشای حریم خصوصی خانوادگی چهره‌های مشهور در رسانه‌ها و آزادی بیان در رویه نهادهای قضایی»، مجله مطالعات حقوق عمومی، دوره ۴۹، ش ۲.
۹. میرشکاری، عباس (۱۳۹۷). «حق تصویر»، مجله حقوق خصوصی، دوره ۱۵، ش ۱.
۱۰. میرشکاری، عباس (۱۳۹۸). «حق جلوت»، فصلنامه مطالعات حقوق خصوصی، دوره ۴۹، ش ۳.
۱۱. میرشکاری، عباس (۱۳۹۹). «تزام حق اشخاص مشهور با آزادی بیان در نظام‌های حقوقی امریکا، فرانسه، آلمان و ایران»، مجله حقوقی دادگستری، دوره ۸۴، ش ۱۱۰.

– پایان نامه

۱۲. اسدی، پریسا (۱۳۹۰). *حمایت از آثار عکاسی در حقوق مالکیت فکری*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

ب) عربی

۱. قرآن کریم.
۲. احسایی، ابن ابی جمهور، محمدبن علی (۱۴۰۵ ق). *عوالی اللئالی العزیزیه*، ۴ جلدی، قم: دار سید الشهداء للنشر.
۳. انصاری، مرتضی (۱۴۱۵ ق). *کتاب المکاسب*، ۶ جلدی، قم: کنگره جهانی بزرگداشت شیخ اعظم انصاری.
۴. بجنوردی، سید حسن (۱۴۱۹ ق). *القواعد الفقهیه*، ج ۷، چ ۱. قم: نشر الهادی.
۵. خمینی، سید روح‌الله (۱۴۱۵ ق). *المکاسب المحرمه*، ج ۱، قم: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی قدس سره.
۶. خمینی، سید روح‌الله (۱۴۲۱ ق). *کتاب البیع*، ۵ جلدی، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی قدس سره.
۷. خوبی، سید ابوالقاسم (بی‌تا). *مصباح الفقاهه (المکاسب)*، ۷ جلدی، بی‌نا.
۸. مراغی. سید میر عبد الفتاح (۱۴۱۷ ق). *العناوین الفقهیه*، ج ۲، چ ۱، قم: دفتر انتشارات اسلامی.
۹. نائینی، میرزا محمد حسین غروی (۱۴۱۳ ق). *المکاسب و البیع*، ۲ جلدی، قم: دفتر انتشارات اسلامی.

ج) انگلیسی

- laws And Regulations

1. European Court of Human Rights (2020). Guide on Article 8 of the European

Convention on Human Rights.

- Books

2. Cavoukian, Ann (2013). **SURVEILLANCE, THEN AND NOW: Securing Privacy in Public Spaces, Information and Privacy Commissioner: Ontario, Canada.**
3. Krages, Bert P (2012). **Legal Handbook for Photographers: The Rights and Liabilities of Making Images**, Amherst Media, The United States of America.

- Articles

4. Balcarczyk, Justyna (2010). "SPORTS IMAGE RIGHTS – A COMPARATIVE OVERVIEW", Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 47, pp. 327 -334.
5. Barbas, samantha (2012). "The Laws of Image, New England Law Review", vol 47, pp. 23- 92.
6. Barnett, Stephen R (1999), "The Right to One's Own Image": Publicity and Privacy Rights in the United States and Spain", The American Journal of Comparative Law, vol 47, No. 4, pp. 555-582.
7. de Gradpre, Vincent M. (2001). "Understanding the Market for Celebrity: An Economic Analysis of the Right of Publicity; Fordham Intellectual Property", Media and Entertainment Law Journal, Volume 12, Issue 1, pp. 73- 132.
8. Galič, Maša (2019). "Surveillance, Privacy and Public Space in the Stratumseind Living Lab: The Smart City Debate, beyond Data, beyond data"; TILBURG LAW SCHOOL LEGAL STUDIES RESEARCH PAPER SERIES, pp. 2-14.
9. Kremer, Jens (2017). "The End of Freedom in Public Places? Privacy problems arising from surveillance of the European public space"; University of Helsinki, Finland: Unigrafia.
10. Lauterbach, Thorsten (2005). "US-style 'personality' right in the UK – en route from Strasbourg?"; 20th BILETA Conference: Over-Commoditised; Over-Centralised; Over-Observed: the New Digital Legal World.
11. Logeais, Elisabeth and Schroeder, Jean-Baptiste (1999). "THE FRENCH RIGHT OF IMAGE: AN AMBIGUOUS CONCEPT PROTECTING THE HUMAN PERSONA", Loyola of Los Angeles entertainment law review JOURNAL, Vol. 18, pp. 511-542.
12. LUKACS, Adrienn (2016). "What is Privacy? The History and Definition of Privacy, Agrártudomány", állam- és jogtudomány, föld- és fizikatudomány, had- és rendészettudomány, I. kötet, pp. 256-265.
13. LUKACS, Adrienn (B 2017). "TO POST, OR NOT TO POST – THAT IS THE QUESTION: EMPLOYEE MONITORING AND EMPLOYEES' RIGHT TO DATA PROTECTION", Masaryk University Journal of Law and Technolog, 11(2), 185- 214.
14. Markesinis, Basil; O'Conneide, Colm; Fedtke, Jörg and Hunter-Henin, Myriam (2005). "Concerns and Ideas about the Developing English Law of Privacy (and how knowledge of foreign law might be of help)", The American Journal of

- Comparative Law, Vol. 52, No. 1, pp. 133- 208.
15. Marshall, Daniel & Thomas, Terry (2017). "A Brief History of Privacy, Privacy and Criminal Justice Journal", Available at https://doi.org/10.1007/978-3-319-64912-2_2.
  16. Nissim, Kobbi & Wood, Alexandra (2018). "Is privacy privacy?", Philosophical transactions of the Royal Society A, Vol. 376, pp. 1-17.
  17. PEPTAN, Rodica (2014). "THE RIGHT TO OWN IMAGE IN THE NEW ROMANIAN CIVIL CODE", Annals of the "Constantin Brâncuși" University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series, Issue 2, pp. 29 – 34.
  18. Reidenberg, Joel R. (2014). "Privacy in Public", Fordham University School of Law, Vol. 69, pp. 141- 160.
  19. Reiter, eric h., (2001). "personality and patrimony: comparative perspectives on the right to one's image", tulane law review, Vol. 76, pp. 673-695.
  20. Scassa, Teresa (2010). "Information Privacy in Public Space: Location Data, Data Protection and the Reasonable Expectation of Privacy", Canadian journal of law and technology, Vol. 7, No. 1 & 2, pp. 193 – 220.
  21. Slobogin, Christopher (2002). "PUBLIC PRIVACY: CAMERA SURVEILLANCE OF PUBLIC PLACES AND THE RIGHT TO ANONYMITY", MISSISSIPPI LAW JOURNAL: 213-299.
  22. Synodinou, Tatiana (2014). "Image Right and Copyright Law in Europe: Divergences and Convergences", laws Journal, 3, pp. 181-207.
  23. Terzi, Ce'dric; Tonnelat, Ste'phane (2016). "The publicization of public space"; Environment and Planning A 0(0), pp. 1 -18.
  24. Véliz, Carissa (2018). "In the Privacy of Our Streets; Surveillance, Privacy, and Public Space", Edited By Bryce Clayton Newell, Tjerk Timan, Bert-Jaap Koops ,pp. 1- 16.
  25. Waelde, Charlotte (2002). "Marilyn Monroe, Posh Spice and Me: Personality, Property and Privacy, in ISLAT International Conference", available at [marilynmonroeposhspiceandme.pdf](#).
  26. Mahmood Rajpoot, Qasim; Jensen, Christian D. (2015). "Video Surveillance: Privacy Issues and Legal Compliance", Promoting Social Change and Democracy through Information Technology IGI global: Denmark.

- Thesis

27. Knewstubb, Elspeth (2007). **Photography in Public Places and the Privacy of the Individual**, University of Otago, Dunedin, New Zealand.